

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

UZNESENIE

Ústavného súdu Slovenskej republiky

IV. ÚS 86/2013-9

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí senátu 7. februára 2013 predbežne prerokoval sťažnosti M. J., P., I. B., Č., Mgr. D. J., P., A. H., P., Ž. K., D., a D. K., D., vedené pod sp. zn. Rvp 5640/2013, sp. zn. Rvp 5641/2013, sp. zn. Rvp 5642/2013, sp. zn. Rvp 5643/2013, sp. zn. Rvp 5644/2013 a sp. zn. Rvp 5645/2013, zastúpených H., s. r. o., B., konajúca prostredníctvom konateľ'a a advokáta Mgr. P. K., vo veci namietaného porušenia ich základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky postupom Okresného súdu Bratislava I v konaní vedenom pod sp. zn. 15 C/146/2004 a jeho rozsudkom z 10. apríla 2012 a postupom Krajského súdu v Bratislave v konaní vedenom pod sp. zn. 14 Co/417/2012 a jeho rozsudkom z 18. decembra 2012 a takto

r o z h o d o l :

1. Sťažnosti M. J., I. B., Mgr. D. J., A. H., a D. K. vedené pod sp. zn. Rvp 5640/2013, sp. zn. Rvp 5641/2013, sp. zn. Rvp 5642/2013, sp. zn. Rvp 5643/2013, sp. zn. Rvp 5644/2013 a sp. zn. Rvp 5645/2013 s p á j a na spoločné konanie, ktoré bude ďalej vedené pod sp. zn. Rvp 5640/2013.

2. Sťažnosti M. J., I. B., Mgr. D. J., A. H., Ž. K. a D. K. o d m i e t a .

Odôvodnenie:

I.

Ústavnému súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) boli 23. januára 2013 doručené sťažnosti M. J., I. B., Mgr. D. J., A. H., Ž. K. a D. K. (ďalej len „sťažovatelia“), ktorými namietajú porušenie svojho základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) postupom Okresného súdu Bratislava I (ďalej len „okresný súd“) v konaní vedenom pod sp. zn. 15 C/146/2004 a jeho rozsudkom z 10. apríla 2012 (ďalej aj „napadnutý rozsudok okresného súdu“ alebo „prvostupňový rozsudok“) a postupom Krajského súdu v Bratislave (ďalej len „krajský súd“) v konaní vedenom pod sp. zn. 14 Co/417/2012 a jeho rozsudkom z 18. decembra 2012 (ďalej aj „napadnutý rozsudok krajského súdu“).

Z obsahu sťažností a zo zistení ústavného súdu vyplýva, že sťažovatelia sa ako žalobcovia v konaní vedenom okresným súdom pod sp. zn. 15 C/146/2004 domáhajú spolu s ďalšími šiestimi žalobcami proti žalovaným v 1. až vo 4. rade (Slovenskej republike, Ministerstvu spravodlivosti Slovenskej republiky; Slovenskej republike, Ministerstvu vnútra Slovenskej republiky; Slovenskej republike, Ministerstvu financií Slovenskej republiky a Slovenskej republike, Ministerstvu hospodárstva Slovenskej republiky) náhrady škody. Okresný súd v predmetnej právnej veci rozhodol rozsudkom sp. zn. 15 C/146/2004 z 10. apríla 2012, ktorým žalobu zamietol a žalobcom nepriznal náhradu trov konania.

Proti označenému prvostupňovému rozsudku podali sťažovatelia (ako aj ostatní žalobcovia) v zákonnej lehote odvolanie, ktoré bolo zdôvodnené tvrdením, „že v konaní došlo k vadám uvedeným v § 221 ods. 1 O. s. p. [ustanovenie § 205 ods. 2 písm. a) O. s. p.], konkrétne, že súd prvého stupňa neúplne zistil skutkový stav veci, pretože nevykonal dôkazy potrebné na zistenie rozhodujúcich skutočností, ak aj z dôvodu, že súd prvého stupňa dospel na základe vykonaných dôkazov k nesprávnym skutkovým zisteniam a takisto z dôvodu, že rozhodnutie súdu prvého stupňa vychádza z nesprávneho právneho posúdenia veci [ustanovenie § 205 ods. 2 písm. c), d) a f) O. s. p.]“.

Krajský súd o podanom odvolaní rozhodol tak, že napadnutý prvostupňový rozsudok rozsudkom sp. zn. 14 Co/417/2012 z 18. decembra 2012 ako vecne správny potvrdil a odporcom náhradu trov konania nepriznal.

Sťažovatelia tvrdia, že odvolací súd na ich „*dôkladnú a podrobnú skutkovú i právnu protiargumentáciu*“ neprihliadol a ani sa s ňou v odôvodnení svojho potvrdzujúceho rozsudku nevysporiadal, ale pristúpil k rozhodnutiu o odvolaní „*arbitrárne a formalisticky*“.

Sťažovatelia namietajú, že «*Súdy oboch stupňov pri posudzovaní rozsahu povinností odporcov vo vzťahu k činnosti nebankových subjektov podľa zákona o investičných spoločnostiach, zákona o kolektívnom investovaní a zákona o bankách upriamili pozornosť na formálnu stránku vymedzenia pôsobnosti daných zákonov a zmluvnú formu a povahu právnych vzťahov nebankových subjektov so svojim klientmi. Formalisticky sa riadili len literou zákona, bez toho, aby vyhodnotili jeho cieľ a účel v kontexte relevantných ústavných princípov a obsahu a rozsahu činnosti nebankových subjektov.*

Pokiaľ súdy oboch stupňov prišli k záveru, že extenzívny výklad relevantných zákonných povinností odporcov nie je možný, tento záver nepodložili žiadnym faktickým ani právnym zdôvodnením. Je preto nepreskúmateľný, a z toho dôvodu právne nespôsobilý.

Považujeme takúto argumentáciu za excesívne formalistickú a neprípustnú. Poukazujeme pri tom na to, že Slovenská republika je demokratickým a právnym štátom. Je navyše členským štátom Európskej únie a zmluvnou stranou Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd. V takom štáte má štátna moc okrem negatívnej povinnosti nezasahovať do subjektívnych individuálnych práv a slobôd aj povinnosť pozitívnu, a to prijať opatrenia na ich ochranu.

Podľa názoru navrhovateľov nie je v právnom štáte prípustné, aby sa orgán verejnej moci zbavil zodpovednosti dohľadu nad určitým sektorom hospodárskeho života s poukazom na skutočnosť, že určitá činnosť, respektíve pôsobenie určitého subjektu, nenapĺňajú formálne náležitosti zákonom predvídanej činnosti/pôsobenia v danom sektore. Ako argumentum ad absurdum možno povedať, že pripustenie takejto logiky by znamenalo, že daný orgán verejnej moci nemá nad čím dohliadať, pretože činnosť v súlade

s aplikovateľnou legislatívou je v poriadku a činnosť v rozpore s ňou je mimo pôsobnosti daného orgánu.

V tejto súvislosti je podľa sťažovateľov dôležité pripomenúť, že štátna moc v Slovenskej republike pochádza od občanov a jej činnosť je financovaná z ich daní. Štátna moc poskytuje občanom platené služby a nesie zodpovednosť za ich riadne poskytovanie. Riadne poskytovanie znamená okrem iného uvedenie si zodpovednosti z hľadiska účelu a cieľa danej služby a iniciatívu a aktivitu pri hľadaní spôsobov ako ho naplniť.

Občan má právo za „svoje platby“ získať primeranú protihodnotu. Presun moci a s ňou prirodzene aj zodpovednosti na štát sa uskutočnil z dôvodu neschopnosti jedinca zaistiť primeranú ochranu a saturovanie svojich záujmov. Je významné, že činnosť nebankových subjektov svojím rozsahom a nasadením presiahla úroveň schopnosti jednotlivcov zaistiť ochranu svojich záujmov voči nim.

Neprihliadať na vecnú stránku činnosti nebankových subjektov a jej obsahový zásah do finančného a bankového sektora a hospodárstva celkovo pri hodnotení rozsahu zodpovednosti odporcov (najmä odporcov v 2. a 3. rade) je podľa názoru navrhovateľov alibistické a nezlučiteľné s Ústavou.

Pokiaľ ide o čiastkový argument o nemožnosti štátu zasahovať do zmluvných vzťahov súkromnoprávnej povahy medzi nebankovými subjektmi a ich klientmi, i keby tento argument mal byť správny, nerieši časť činnosti nebankových subjektov vo vzťahu k činnosti a úkonom nebankových subjektov s finančnými prostriedkami získanými od individuálnych klientov. Navyše, dozor nad finančným sektorom nemusí mať automaticky za následok zásah do zmluvnej autonómie účastníkov právnych vzťahov súkromnoprávnej povahy, ako to bez zrejmeho dôvodu predpokladajú súdy oboch stupňov.

Odporcovia mali podľa názoru navrhovateľov povinnosť skúmať, či s ohľadom na svoj obsah činnosť nebankových subjektov spĺňa alebo nespĺňa podmienky stanovené zákonom o investičných spoločnostiach, zákonom o kolektívnom investovaní a zákonom o bankách. Akýkoľvek potenciálny zásah do zmluvnej autonómie by prichádzal do úvahy až v prípade, ak by sa preukázalo, že z hľadiska svojho obsahu činnosť nebankových subjektov mala spĺňať, ale nespĺňa formálne zákonné kritériá.

Taký zásah by mohol spočívať v priamych opatreniach žalovaných, ak taký postup umožňuje zákon, alebo v podnete OČTK na prešetrenie okolností nasvedčujúcich tomu, že

mohlo dôjsť k spáchaniu trestného činu neoprávneného podnikania. Žalovaní teda mali konkrétnu právnu povinnosť, nesplnenie ktorej môže založiť zodpovednostný vzťah štátu za spôsobenú škodu.

Súdy oboch inšancií účelovo zužujú pohľad na fungovanie nebankových subjektov výlučne na vzťah jedného klienta, v závislosti od typu zmluvy či už požičiavateľ, tichý spoločník či člen družstva, voči jednému subjektu – nebankovému subjektu, kde správne používajú argumentáciu o neprípustnosti zasahovania štátu do súkromnoprávných vzťahov. Súdy však, podľa nášho názoru, účelovo prehliadajú skutočnosť, že v uvedenom prípade nešlo o jednotlivé samostatné právne akty, ale hromadné investovanie veľkého množstva súkromných subjektov. Bez ohľadu na právnu podstatu úkonov, ktoré navrhovatelia vykonali, pri posudzovaní v kontexte celej šírky právnych vzťahov sa činnosť nebankových subjektov nedá nazvať inak ako hromadným investovaním.»

Podľa sťažovateľov im bola v konaní pred všeobecnými súdmi „závažným spôsobom odňatá možnosť konať pred súdom“, v súvislosti s čím poukazujú na rozhodnutia ústavného súdu, v ktorých vyslovil porušenie základného práva na súdnu ochranu alebo práva na spravodlivé súdne konanie z dôvodov absencie dostatočného odôvodnenia, arbitrárnosti rozhodnutí, formalistického prístupu pri rozhodovaní, nepreskúmateľnosti rozhodnutí v dôsledku procesných pochybení a pod.

S poukazom na uvedené sťažovatelia navrhujú, aby ústavný súd po prijatí ich sťažností na ďalšie konanie vo veci samej rozhodol nálezom, ktorým vysloví, že postupom okresného súdu v konaní vedenom pod sp. zn. 15 C/146/2004 a postupom krajského súdu v konaní vedenom pod sp. zn. 14 Co/417/2012 bolo porušené ich základné právo na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy, a aby v nadväznosti na to zrušil rozsudok okresného súdu sp. zn. 15 C/146/2004 z 10. apríla 2012, ako aj rozsudok krajského súdu sp. zn. 14 Co/417/2012 z 18. decembra 2012. Zároveň sa sťažovatelia domáhajú, aby ústavný súd priznal každému z nich finančné zadosťučinenie v sume 3 000 € a tiež úhradu trov konania.

Sťažovatelia napokon žiadajú, aby ústavný súd prerušil konanie o ich sťažnostiach „do rozhodnutia vo veci podania dovolania v uvedenej právnej veci. S ohľadom na znenie

ust. § 53 ods. 1 zákona č. 38/1993 Z. z. a ustálenú judikatúru Ústavného súdu v záujme využitia všetkých právnych prostriedkov sťažovate[lia] podal[i] voči rozhodnutiu Krajského súdu v Bratislave dovolanie. Vzhľadom na kolízie plynutia lehôt na podanie dovolania a ústavnej sťažnosti podľa čl. 127 Ústavy podáva[jú] t[ie]to sťažnos[ti] pred rozhodnutím Najvyššieho súdu SR o dovolaní vo veci.“.

II.

Ústavný súd rozhoduje podľa čl. 127 ods. 1 ústavy o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd, alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd.

Ústavný súd návrh na začatie konania predbežne prerokuje podľa § 25 ods. 1 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) na neverejnom zasadnutí bez prítomnosti navrhovateľa a zisťuje, či nie sú dôvody na odmietnutie návrhu podľa § 25 ods. 2 zákona o ústavnom súde.

Podľa § 25 ods. 2 zákona o ústavnom súde môže ústavný súd na predbežnom prerokovaní odmietnuť uznesením bez ústneho pojednávania návrhy, na prerokovanie ktorých nemá právomoc, návrhy, ktoré nemajú náležitosti predpísané zákonom, neprípustné návrhy alebo návrhy podané niekým zjavne neoprávneným, ako aj návrhy podané oneskorene. Ústavný súd môže odmietnuť aj návrh, ktorý je zjavne neopodstatnený. Ak ústavný súd navrhovateľa na také nedostatky upozornil, uznesenie sa nemusí odôvodniť.

Ústavný súd považuje za nevyhnutné poznamenať, že sťažovatelia aj napriek zastúpeniu kvalifikovaným právnym zástupcom k svojim sťažnostiam nepripojili kópie právoplatných rozhodnutí okresného súdu a krajského súdu, proti ktorým ich sťažnosti

smerujú. Tento nedostatok náležitostí sťažností sťažovateľov ústavný súd nepovažoval v okolnostiach daného prípadu za nevyhnutné odstraňovať prostredníctvom výzvy adresovanej právnomu zástupcovi sťažovateľov aj vzhľadom na samotné rozhodnutie o predloženej sťažnosti v rámci jej predbežného prerokovania, pretože ani prípadné odstránenie tohto nedostatku by nemohlo za žiadnych okolností viesť k prijatiu ich sťažností na ďalšie konanie.

II.1 K spoločnému prerokovaniu vecí

Podľa § 31a zákona o ústavnom súde ak tento zákon neustanovuje inak a povaha vecí to nevyklučuje, použijú sa na konanie pred ústavným súdom primerane ustanovenia Občianskeho súdneho poriadku (ďalej len „OSP“).

V zmysle § 112 ods. 1 OSP v záujme hospodárnosti konania môže súd spojiť na spoločné konanie vecí, ktoré sa uňho začali a skutkovo spolu súvisia alebo sa týkajú tých istých účastníkov.

Zákon o ústavnom súde nemá osobitné ustanovenie o spojení vecí, v súlade s citovaným § 31a zákona o ústavnom súde však možno v konaní o sťažnosti podľa čl. 127 ústavy použiť na prípadné spojenie vecí primerane § 112 ods. 1 OSP.

Zo spisov ústavného súdu vedených pod sp. zn. Rvp 5640/2013, sp. zn. Rvp 5641/2013, sp. zn. Rvp 5642/2013, sp. zn. Rvp 5643/2013, sp. zn. Rvp 5644/2013, sp. zn. Rvp 5645/2013 vyplýva, že tieto veci spolu skutkovo súvisia, pretože predmetom uvedených sťažností je namietané porušenie základného práva sťažovateľov na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy postupom okresného súdu v konaní vedenom pod sp. zn. 15 C/146/2004 a postupom krajského súdu v konaní vedenom pod sp. zn. 14 Co/417/2012. Navyše, všetci sťažovatelia sú zastúpení tým istým právnym zástupcom a ich sťažnosti sú po formálnej aj obsahovej stránke takmer identické.

Vzhľadom na uvedené ústavný súd v záujme hospodárnosti konania podľa § 31a zákona o ústavnom súde v spojení s § 112 ods. 1 OSP rozhodol tak, ako to je uvedené v bode 1 výroku tohto uznesenia.

II.2 K namietanému porušeniu základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy postupom okresného súdu v konaní vedenom sp. zn. 15 C/146/2004 a jeho rozsudkom z 10. apríla 2012

Ústavný súd vo vzťahu k napadnutému rozsudku okresného súdu a postupu, ktorý predchádzal jeho vydaniu, poukazuje na princíp subsidiarity podľa čl. 127 ods. 1 ústavy, z ktorého vyplýva, že právomoc ústavného súdu je daná iba vtedy, ak o ochrane základných práv a slobôd nerozhoduje iný súd. Ústavný súd preto konštatuje, že nemá právomoc preskúmať napadnutý rozsudok okresného súdu ani jeho predchádzajúci postup, keďže ho už preskúmal na základe odvolania sťažovateľov krajský súd, ktorý bol oprávnený a zároveň povinný poskytnúť ochranu ich základnému právu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy, ktorého porušenie sťažovatelia svojimi sťažnosťami namietajú.

Z uvedeného dôvodu ústavný súd sťažnosti v časti smerujúcej proti napadnutému rozsudku okresného súdu a postupu, ktorý mu predchádzal, odmietol podľa § 25 ods. 2 zákona o ústavnom súde pre nedostatok právomoci na ich prerokovanie (m. m. IV. ÚS 405/04, III. ÚS 133/05, IV. ÚS 155/2010, III. ÚS 566/2012).

II.3 K namietanému porušeniu základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy postupom krajského súdu v konaní vedenom sp. zn. 14 Co/417/2012 a jeho rozsudkom z 18. decembra 2012

Z princípu subsidiarity ako jedného zo základných pojmových znakov právomoci ústavného súdu podľa čl. 127 ods. 1 ústavy vyplýva, že ochranu pred ústavným súdom nemožno využiť súčasne alebo pred inými prostriedkami nápravy, ktoré majú sťažovatelia k dispozícii, ale že sťažnosť je prípustná iba vtedy, ak napriek vyčerpaniu všetkých

prípustných právnych možností nápravy naďalej dochádza k porušovaniu základných práv alebo slobôd sťažovateľa (m. m. IV. ÚS 21/02).

Súčasťou doterajšej judikatúry ústavného súdu je aj právny názor, podľa ktorého vyčerpanie všetkých opravných prostriedkov alebo iných právnych prostriedkov, ktoré zákon sťažovateľovi na ochranu jeho základných práv alebo slobôd účinne poskytuje a na použitie ktorých je sťažovateľ oprávnený podľa osobitných právnych predpisov, neznamená samotné podanie posledného z nich oprávnenou osobou, ale až rozhodnutie o ňom príslušným orgánom (IV. ÚS 177/05).

Sťažovateľmi uvádzaná skutočnosť podania dovolania proti napadnutému rozsudku krajského súdu vzhľadom na princíp subsidiarity vyplývajúci z čl. 127 ods. 1 ústavy vylučuje právomoc ústavného súdu meritórne konať a rozhodovať o uplatnených námietkach porušenia označeného základného práva, ak je zrejmé, že sťažovatelia podali dovolanie (zo zistenia ústavného súdu vyplýva, že tak urobili 16. januára 2013, pozn.), pričom v čase rozhodovania ústavného súdu nie je dovolacie konanie skončené, resp. spisy neboli dosiaľ ešte ani postúpené dovolaciemu súdu. Sťažnosť musela byť preto v tejto časti odmietnutá ako predčasne podaná, pretože o ochrane označeného práva, ktorého porušenie namietajú, bude vo vzťahu ku krajskému súdu rozhodovať Najvyšší súd Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší súd“) ako súd dovolací.

Súbežné podanie dovolania a sťažnosti ústavnému súdu navodzuje situáciu, keď uvedený princíp subsidiarity síce vylučuje právomoc ústavného súdu, ale iba v čase do rozhodnutia najvyššieho súdu o dovolaní. Tejto situácii zodpovedá aplikácia § 53 ods. 1 zákona o ústavnom súde, podľa ktorého je sťažnosť neprípustná, ak sťažovateľ nevyčerpal opravné prostriedky alebo iné právne prostriedky, ktoré mu zákon na ochranu jeho základných práv alebo slobôd účinne poskytuje...

Ústavný súd preto zaujal názor (podobne napr. I. ÚS 169/09, I. ÚS 237/09, I. ÚS 358/09), že v prípade podania mimoriadneho opravného prostriedku (dovolania)

a súbežne podanej sťažnosti na ústavnom súde je sťažnosť považovaná za prípustnú až po rozhodnutí o dovolaní.

Ústavný súd sa však v daných okolnostiach musel zaoberať aj úvahou, aké dôsledky bude mať pre sťažovateľov prípadné posúdenie dovolania najvyšším súdom ako dovolania neprípustného. Pre tento prípad ústavný súd majúci na zreteli účel základného práva na súdnu ochranu zaručeného čl. 46 ods. 1 ústavy konštatuje, že v prípade procesného rozhodnutia najvyššieho súdu o dovolaní bude sťažovateľom lehota na podanie sťažnosti ústavnému súdu považovaná v zásade za zachovanú aj vo vzťahu k predchádzajúcemu právoplatnému rozhodnutiu krajského súdu (porovnaj tiež rozsudok Európskeho súdu pre ľudské práva z 12. novembra 2002 vo veci Zvolský a Zvolská verus Česká republika, sťažnosť č. 46129/99, body 51, 53 a 54). Výnimka z uvedeného pravidla by prichádzala do úvahy iba v prípade, keď to konkrétne okolnosti veci zjavne vylučovali.

A contrario potom platí, že v prípade vecného posúdenia a rozhodnutia najvyšším súdom o dovolaní budú mať sťažovatelia k dispozícii už iba podanie sťažnosti ústavnému súdu smerujúcej proti tomuto rozhodnutiu, a to za obvyklých podmienok.

V prípade, že by ústavný súd prerušil konanie a čakal na rozhodnutie dovolacieho súdu, ako to navrhujú sťažovatelia, mohlo by to navádzať potenciálnych sťažovateľov na obdobný postup, aký zvolili v okolnostiach daného prípadu sťažovatelia, t. j. na paralelné podávanie sťažností ústavnému súdu zároveň s podaním dovolania, čo vzhľadom na už uvedené nie je opodstatnené. Okrem toho paralelné podanie dovolania a sťažnosti ústavnému súdu nemá oporu ani v ustanoveniach zákona o ústavnom súde a navyše, takýto postup nie je ani riešením, ktoré by vyhovovalo požiadavkám právnej istoty.

Vzhľadom na tieto skutočnosti sa ústavný súd sťažnosťami v tejto časti meritórne nezaoberal, ale podľa zásady *ratio temporis* ich odmietol ako neprípustné pre predčasnosť podľa § 53 ods. 1 v spojení s § 25 ods. 2 zákona o ústavnom súde.

O ďalších návrhoch sťažovateľov formulovaných v petitoch ich sťažností z dôvodu ich odmietnutia nebolo potrebné rozhodnúť.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 7. februára 2013